

Warszawa, dnia 08 GRU. 2008

Wydział Prewencji
Komendy Stołecznej Policji

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPE.	2008 -12- 09
ZAL.	NR 1182610 2008-12-11

Biuro
Rzecznika Praw Obywatelskich
Główny Specjalista
Zespół Prawa Karnego Wykonawczego
mgr Małgorzata Kiryluk

RPO-003584/08

W nawiązaniu do Pani wizyty w dniu 3.12.2008r. Izba Dziecka Wydziału Prewencji Komendy Stołecznej Policji informuje, że w pierwszej połowie 2008r. pobyt nieletnich w naszej placówce kształtował się następująco:

Do 72 godzin przebywało 363 nieletnich,

3-6 dni 11 nieletnich,

7-14 dni 19 nieletnich,

14-30 dni 6 nieletnich,

30-40 dni 0,

40-50 dni 1 nieletni,

50-60 dni 1 nieletni.

KIEROWNIK IZBY DZIECKA
Wydziału Prewencji
Komendy Stołecznej Policji
[Signature]
podinsp. mgr Izabella Szustakiewicz

Komenda Stołeczna Policji
Wydział Prewencji Komendy Stołecznej Policji
00-150 Warszawa, ul Nowolipie 2, tel. (022) 6036380, fax (022) 603 6134

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
Departament Wykonania Orzeczeń i Probacji
Al. Ujazdowskie 11
00-950 WARSZAWA Skr. Pocz. 33
Centrala tel. 52 12 888

DWOiP III 073-60/08

Warszawa, dnia 16 stycznia 2009 r.

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPŁ.	2009 -01- 20
ZAL.	NR 1200118

Pan

dr Janusz Zagórski

RPO-603584/08

Dyrektor Zespołu

Prawa Karnego Wykonawczego

Biuro Rzecznika

Praw Obywatelskich

szanowny Panie Dyrektorze,

W odpowiedzi na wystąpienie Pana Dyrektora z dnia 23 grudnia 2008 roku w sprawie czynności przeprowadzonych z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w Policyjnej Izbie Dziecka w Warszawie, RPO-603584-VII-1106/08/GR uprzejmie przedstawiam stanowisko wobec uwag i zaleceń, zawartych w powołanym wystąpieniu.

Co do zasady, policyjne izby dziecka w obecnym systemie prawnym stanowią uzupełnienie systemu oddziaływań wobec nieletnich. Obecny stan prawny znacząco ogranicza dopuszczalność umieszczania nieletnich w policyjnych izbach dziecka, w porównaniu z poprzednim brzmieniem art. 40 upn i art. 102 upn. Przepis art. 40§1 upn podkreśla, że umieszczenie nieletniego w izbie musi być konieczne ze względu na okoliczności sprawy i dotyczy jedynie nieletniego, co do którego uzasadnione jest podejrzenie popełnienia czynu karalnego, uzasadniona jest obawa jego ukrycia się lub zatarcia śladów czynu albo gdy nie można ustalić jego tożsamości. Czynność ta podlega zaskarżeniu, a o jej dokonaniu zawiadamia się rodziców lub opiekunów oraz właściwy sąd. Ustanie którejkolwiek z przesłanek umieszczenia w izbie skutkuje obowiązkiem niezwłocznego zwolnienia nieletniego. Co do zasady w ciągu 72 godzin od chwili zatrzymania nieletniemu powinno zostać ogłoszone postanowienie

17. 31.01.08r.

o umieszczeniu w schronisku dla nieletnich lub tymczasowym umieszczeniu w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, młodzieżowym ośrodku socjoterapii albo w zakładzie lub placówce, o których mowa w art. 12 upn.

Drugim rodzajem umieszczenia w policyjnej izbie dziecka jest umieszczenie w trybie art. 40§7 upn, zgodnie z którym w policyjnej izbie dziecka można również umieścić nieletniego w trakcie samowolnego pobytu poza schroniskiem dla nieletnich lub zakładem poprawczym na czas niezbędny do przekazania nieletniego właściwemu zakładowi, nie dłużej jednak niż na 5 dni.

Pierwsze z umieszczeń dotyczy zatem wyłącznie nieletnich, którzy popełnili czyn zabroniony i zostali zatrzymani w związku z nim, a drugie – wyłącznie uciekinierów ze schronisk dla nieletnich lub zakładów poprawczych. Niewątpliwie zatem teza, że błędna jest interpretacja, iż ogłoszenie w ciągu 72 godzin zatrzymanemu w izbie nieletniemu uciekinierowi z placówki podległej Ministerstwu Sprawiedliwości (art.40§7 upn) postanowienia o umieszczeniu go w placówce resocjalizacyjnej lub leczniczej (art. 40§6 pkt 4 upn) umożliwia bezterminowe przetrzymywanie go w policyjnej izbie dziecka, w pełni zasługuje na aprobatę. W takim stanie rzeczy jedyną prawidłową decyzją kierownika izby powinno być zwolnienie nieletniego najpóźniej z upływem pięciodniowego terminu, o jakim mowa w art. 40§7 upn.

Skuteczne monitorowanie problemu możliwe jest w ramach nadzoru sędziego rodzinnego. Zgodnie z art.77§2 upn nadzór sprawowany przez sędziego rodzinnego obejmuje legalność umieszczenia nieletniego m.in. w izbie. Dla realizacji tego zadania sędzia rodzinny ma w każdym czasie prawo wstępu na teren nadzorowanej jednostki oraz do pomieszczeń, w których przebywają nieletni, a także przeglądania dokumentów i żądania wyjaśnień od administracji odpowiednich zakładów, przeprowadzania na osobności rozmów z nieletnimi oraz badania ich próśb i skarg, przy czym stosownie do §3, nadzór polega nie tylko na kontrolach okresowych, ale także na podejmowaniu w miarę potrzeby innych czynności i decyzji zmierzających do usunięcia uchybień i zapobieżenia ich powstawaniu (pkt 3).

Jako trafną Departament Wykonania Orzeczeń i Probacji Ministerstwa Sprawiedliwości uznaje uwagę, że kontrola legalności umieszczeń nieletnich przez sędziego rodzinnego nie może ograniczać się wyłącznie do kontroli okresowych, te bowiem nie pozwalają na niezwłoczne reagowanie na nieprawidłowości.

Uprzejmie informuję, że Ministerstwo Sprawiedliwości, za aprobatą Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, planuje nowelizację art. 40 upn w taki

sposób, by umożliwił on również umieszczenie w policyjnej izbie dziecka nieletnich, którzy uciekli z młodzieżowego ośrodka wychowawczego lub młodzieżowego ośrodka socjoterapii. Nie znajduje bowiem racjonalnego uzasadnienia pozbawienie organów ścigania istotnego instrumentu w przeciwdziałaniu nieracjonalnemu wykorzystaniu miejsc w tych ośrodkach przy jednoczesnej aprobachie dla umieszczania w izbach uciekinierów z placówek podległych Ministerstwu Sprawiedliwości. W podobnym kierunku Departament będzie zmierzał podczas zintensyfikowanych obecnie prac nad nowym *Prawem nieletnich*. Pragnę jedynie zwrócić uwagę, że problemem nie jest kwestia dopuszczalności umieszczania nieletnich uciekinierów z placówek izolacyjnych w izbach, a jedynie zapewnienie odpowiedniego standardu prawnego takiego rozwiązania. Trzeba bowiem pamiętać, że kwestie te dotyczą nieletnich, którzy popełnili czyn karalny lub wykazują przejawy demoralizacji, wskutek czego niezawisły sąd zastosował wobec nich izolacyjny środek wychowawczy. Umieszczenie w izbie dziecka, samowolnie opuszczającego miejsce przymusowego pobytu w najmniejszym stopniu nie jest traktowaniem go jak obywatela drugiej kategorii, a jedynie niezbędną reakcją Państwa na naruszenie przez niego prawa. Utrudnienie, jakim jest brak dopuszczalności w obecnym stanie prawnym umieszczenia wychowanków placówek oświatowych w izbie, częstokroć uniemożliwia wykonywanie środka wychowawczego. Nieletni otrzymuje sygnał, że Państwo nie radzi sobie ze swoimi obowiązkami i tego rodzaju nauka znacznie bardziej demoralizuje go niż krótkotrwały pobyt w policyjnej izbie dziecka.

Jednocześnie pragnę zapewnić Pana Dyrektora, że podczas prac resortu nad nowym *Prawem nieletnich* szczegółowo zostaną wzięte pod uwagę sugestie zweryfikowania konstytucyjności uregulowań w zakresie terminów zatrzymań w izbach.

Niewątpliwie bardzo szcążkowe uregulowanie w obecnym stanie prawnym instytucji policyjnych izb dziecka w przepisach rangi ustawowej jest istotnym uchybieniem i Ministerstwo Sprawiedliwości podczas wspomnianych prac legislacyjnych zamierza poszerzyć zakres regulacji ustawowych, usuwając wątpliwości co do konstytucyjności niektórych obecnie obowiązujących rozwiązań, poprawiając standard policyjnych izb dziecka, a także dążąc do prawidłowego uregulowania zasad stosowania środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich.

Niezależnie od przygotowywania nowej regulacji, Departament Wykonania Orzeczeń i Probacji zamierza zwrócić się do prezesów sądów okręgowych z informacją o uwagach Rzecznika Praw Obywatelskich do zakresu nadzoru sędziów

rodziny nad izbami i potrzebie rozważenia zmiany praktyki w tym zakresie. Departament wystąpi również do kierowników Okręgowych Zespołów Nadzoru Pedagogicznego o podjęcie działań usprawniających wykonywanie orzeczeń sądu o umieszczeniu nieletnich w schroniskach dla nieletnich. Jednocześnie uprzejmie informuję, iż Departament Wykonania Orzeczeń i Probacji stale zabiega w resorcie edukacji o poprawę systemu kierowania nieletnich do młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii, mając jednak świadomość, że Minister Sprawiedliwości nie ma stosownych instrumentów, by wyeliminować nieprawidłowości występujące w tym systemie.

Z poważaniem

ZASTĘPCA DYREKTORA DEPARTAMENTU
Wykonania Orzeczeń i Probacji

[Signature]
Sławomir Pałka
sędzia

Departament z dnia 23.01.2008 r. [Signature]

KOMENDANT GŁÓWNY POLICJI

Is - 887 / 215/09/KG

BIURO RZECZNIKA
PRAW OBYWATELSKICH
WPL. 2009 -01- 26
ZAL. NR. 1201877

Warszawa, 23 stycznia 2009 r.

RPO - 603584, 08

Pan Janusz Kochanowski
Rzecznika Praw Obywatelskich

2009 -01- 29

Szanowny Panie Rzeczniku,

Upzejmie informuję Pana Rzecznika, że przesłana pismem RPO-603584-VII-1106/08/GR „Informacja o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w Policyjnej Izbie Dziecka w Warszawie” została uważnie przeanalizowana przez Komendanta Stołecznego Policji oraz przez odpowiednie komórki Komendy Głównej Policji.

Odnosząc się do kwestii związanych z legalnością pobytu nieletnich w policyjnej izbie dziecka oraz interpretacji art. 40 § 1 i 7 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich pragnę zauważyć, że ustawodawca jednoznacznie określił w art. 41 oraz art. 77, że nadzór nad wykonywaniem orzeczeń o umieszczeniu w policyjnej izbie dziecka, sprawuje sędzia rodzinny. Na tej podstawie dokonywane są przez sędziów rodzinnych okresowe kontrole sprawdzające legalność umieszczenia w policyjnej placówce oraz prawidłowość wykonywania orzeczenia, zwłaszcza w zakresie stosowanych metod i środków oddziaływania, warunków, w jakich przebywają nieletni, jak również przestrzegania ich praw i obowiązków.

Sędzia rodzinny ma w każdym czasie prawo wstępu na teren nadzorowanej jednostki oraz do pomieszczeń, w których przebywają nieletni, a także przeglądania dokumentów i żądania wyjaśnień w poszczególnych sprawach, przeprowadzania na

osobności rozmów z nieletnimi oraz badania ich próśb i skarg. Zatem na mocy ustawy, katalog możliwości nadzoru nad funkcjonowaniem policyjnej izby dziecka, przysługujący sędziemu rodzinnemu jest szeroki. Jednocześnie nadmieniam, że w policyjnych izbach dziecka przeprowadzane są doraźne czynności sprawdzające, wizytacje, jak również kontrole w sytuacji zaistnienia wypadku nadzwyczajnego. Placówki te pozostają w stałym zainteresowaniu nie tylko podmiotów policyjnych, lecz również takich instytucji, jak Helsińska Fundacja Praw Człowieka, która podobnie, jak Rzecznik Praw Obywatelskich zajmuje się problematyką przestrzegania praw człowieka.

W art. 67 *ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich*, ustawodawca stwierdza, że „Policja w zakresie postępowania wykonawczego wykonuje polecenia sądu rodzinnego”. Każdy sędzia rodzinny jest niezawisły i orzekając w sprawie nieletniego zdarza się, że stoi na stanowisku, iż do czasu znalezienia nieletniemu miejsca w odpowiedniej placówce docelowej, powinien on przebywać w policyjnej izbie dziecka, gdyż brak jest przesłanek do natychmiastowego zwolnienia na podstawie art. 40 § 6 ustawy.

Wprowadzając w życie przepisy ustawy z dnia 15 września 2000 r. o zmianie *ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich* kierowano się m. in. umowami międzynarodowymi oraz koniecznością dostosowania tego aktu prawnego do standardów europejskich – szczególnie w zakresie dotyczącym podstaw pozbawienia wolności i przestrzegania praw człowieka. Jednocześnie decydując o zniesieniu art. 102 upn uznano tym samym, że sieć pogotowi opiekuńczych jest wystarczająca. Niestety z perspektywy czasu należy stwierdzić, że weryfikacja tego poglądu nastąpiła dosyć szybko. Brak odpowiedniej liczby miejsc w schroniskach dla nieletnich oraz placówkach opiekuńczo – wychowawczych to problemy, które niewątpliwie mogą mieć wpływ na decyzje sędziów podejmowane w sprawach nieletnich.

Komenda Główna Policji dostrzegając przedmiotowy problem, zgłosiła w minionym roku uwagi legislacyjne do prac prowadzonych w ramach Międzyresortowego Zespołu do Spraw Poprawy Skuteczności Wykonywania Orzeczeń Sądowych. Mam nadzieję,

że te działania doprowadzą do poprawy sytuacji i usprawnienia trybu kierowania nieletnich do odpowiednich placówek. Podzielając w pełni pogląd, że nieletni nie mogą być traktowani, jak obywatele drugiej kategorii, Policja stara się, żeby czas ich pobytu w izbie był ograniczony do niezbędnego minimum, szczególnie w świetle przestrzegania praw osób pozbawionych wolności, respektowania zapisów Konstytucji RP oraz art. 3 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka. Zdajemy sobie sprawę z tego, że czas w sprawach nieletnich ma ogromne znaczenie m. in. ze względu na konieczność realizacji obowiązku szkolnego, konieczność dążenia do przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości, stwarzania warunków powrotu do normalnego życia – zgodnie z intencją ustawodawcy zawartą w preambule do ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Nawiązując do postulatu dotyczącego przywrócenia statystyki umożliwiającej ocenę długości i legalności zatrzymań w policyjnych izbach dziecka w poszczególnych okresach, pragnę zauważyć, że Policja nigdy nie prowadziła statystyki w przedmiotowym zakresie, jedynie doraźnie zbierano tego typu dane, głównie po wejściu w życie ustawy z dnia 15 września 2000 r. o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. Problem tzw. długich pobyków był w policyjnych izbach dziecka wówczas szczególnie istotny, ponieważ sędziowie traktowali policyjne placówki, jak surogat schronisk dla nieletnich. W tej chwili, dostrzegając poprawę w tym zakresie, jedynie raz w roku, przy rocznych sprawozdaniach analizujemy tego typu informacje.

Opisywana w „*Informacji*” niespójność przepisów regulujących funkcjonowanie policyjnych izb dziecka wynika w dużej mierze z dotychczasowego sposobu nowelizacji ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich - to jest wprowadzania jedynie częściowych zmian, które w rezultacie nie stwarzały spójnych ram stanowiących o problematyce postępowania w sprawach nieletnich. Obecnie przyjęta przez Ministerstwo Sprawiedliwości koncepcja kompleksowej zmiany tego aktu prawnego i wprowadzenia ustawy „Prawo nieletnich” powinna ten problem rozwiązać.

Mając na uwadze kierunek prac legislacyjnych prowadzonych nad ustawą oraz zdając sobie sprawę z konieczności opracowania aktów wykonawczych, Komenda Główna Policji przygotowuje niezbędne w tej materii regulacje prawne. Decyzja nr 346

Komendanta Głównego Policji z dnia 9 sierpnia 2004 r. w sprawie pełnienia służby przez policjantów w policyjnych izbach dziecka zostanie w przyszłości zastąpiona przez Zarządzenie KGP w sprawie funkcjonowania policyjnych izb dziecka oraz warunków, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia w policyjnych izbach dziecka. Natomiast treść delegacji ustawowej zawarta w art. 83 § 3 upn jest niewystarczająca, aby kwestie dotyczące warunków technicznych formułować w rozporządzeniu MSW i A. Delegacja ustawowa powinna brzmieć jednoznacznie podobnie, jak w przypadku PDOZ i upoważnienia ustawowego wynikającego z ustawy o Policji: art.15 pkt 10 „*Minister właściwy do spraw wewnętrznych określa warunki, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia w jednostkach organizacyjnych Policji, przeznaczone dla osób zatrzymanych*”.

W kwestii używania środka przymusu bezpośredniego zastosowanie mają także uregulowania zawarte w art. 16 ust. 2 ustawy o Policji. Zgodnie z wynikającą z tego przepisu zasadą proporcjonalności, policjant może stosować jedynie środek przymusu bezpośredniego odpowiadający potrzebom wynikającym z istniejącej sytuacji i niezbędnie do osiągnięcia podporządkowania się wydanym poleceniom. Wszelkie odstępstwa od wymogów określonych w wymienionych przepisach należy uznać za nieuprawnione. Nadmieniam, że z dniem 9 grudnia 2008 r. weszło w życie Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów w sprawie Międzyresortowego Zespołu do spraw Ujednolicenia Zasad Użycia Środków Przymusu Bezpośredniego i Broni Palnej przez Uprawnionych Funkcjonariuszy. Zadaniem wyżej wymienionego Zespołu jest ocena poprawności i spójności regulacji prawnych dotyczących środków przymusu bezpośredniego oraz opracowanie projektów przepisów ujednolicających zasady użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez funkcjonariuszy różnych formacji.

Z przedstawionej informacji wynika, że wizytujący zwrócili uwagę na konieczność jak najszybszego remontu boiska, celem zapewnienia nieletnim codziennego pobytu na świeżym powietrzu, a także rozważenia zwiększenia ilości zajęć sportowych. Informuję, że powyższy problem jest dostrzegany. Wydział Nieruchomości KSP przeprowadził inwentaryzację, której celem było ustalenie zakresu niezbędnych do wykonania prac oraz wykonanie wstępnego kosztorysu remontu nawierzchni. Jednakże z uwagi na wysokie koszty, termin remontu był kilkakrotnie przekładany. Konieczność jak najszybszego udostępnienia nieletnim miejsca do bezpiecznych

zajęć sportowych spowoduje podjęcie działań, które sfinalizują planowany remont. Niezależnie od stanu nawierzchni boiska, policjanci Izby Dziecka Wydziału Prewencji KSP, w miarę możliwości i warunków pogodowych, a także zaleceń lekarskich, starają się codziennie przebywać z podopiecznymi na terenie boiska, wykorzystując je do spacerów.

W celu zagwarantowania intymności podczas zdawania przez nich odzieży i przechodzenia do łazienki, nieletni otrzymują jednorazowy fartuch.

Kolejne zalecenie wizytujących dotyczyło potrzeby organizowania przerw podczas zajęć szkolnych. Należy zauważyć, że zajęcia w izbie odbywające się w godz. 9.30 - 13.00, zostały zorganizowane w taki sposób, aby nauka była zamiennie prowadzona z zajęciami sportowymi, relaksacyjnymi, elementami treningu zastępowania agresji, stanowiącymi przerwę w zajęciach dydaktycznych. Jednakże biorąc pod uwagę przedstawione w informacji zalecenia, przerwy pomiędzy zajęciami typu lekcyjnego, będą dokumentowane w dzienniku zajęć z nieletnimi. Ponadto codziennie odbywają się zajęcia w siłowni, w których chętnie uczestniczą nieletni. Bez ograniczeń korzystają oni także z możliwości gry w tenisa stołowego. Nadmieniam, że w drugiej połowie 2008r. placówka została wyposażona w nowy sprzęt sportowy, przeznaczony do zajęć ruchowych z nieletnimi.

Wizytujący zwrócili również uwagę, aby widzenia nieletnich z rodzicami i opiekunami odbywały się w wydzielonym pomieszczeniu. W Izbie Dziecka Wydziału Prewencji KSP odwiedziny nieletnich odbywają się w pokoju dyżurnego. Względy bezpieczeństwa (zdarzały się próby przekazywania nieletnim przez rodziców rzeczy niedozwolonych), a także zalecenia sądu rodzinnego przemawiają za tym, aby widzenia odbywały się w obecności dyżurnego lub wychowawcy.

Podczas pobytu w izbie nieletni, zgodnie z unormowaniami § 4 Rozporządzenia MSWiA z dnia 21.01.2002r. *w sprawie szczegółowych zasad pobytu nieletnich w policyjnych izbach dziecka*, otrzymują całodzienne wyżywienie, czystą bieliznę pościelową i osobistą, piżamę, dresy i obuwie oraz środki służące do utrzymania higieny osobistej. Realizacja wymienionego przepisu odbywa się pod stałym nadzorem kadry izby dziecka oraz personelu medycznego.

Należy zauważyć, że Izba Dziecka Wydziału Prewencji KSP, jako jedyna w kraju, posiada własne ambulatorium, w którym przyjmuje lekarz pediatra i pielęgniarka. Prowadzą oni zgodnie z dyspozycją § 14 załącznika do Decyzji Komendanta Głównego Policji Nr 346 z dnia 9.08.2004r. dokumentację medyczną. Natomiast dokumentacja dotycząca konsultacji medycznych udzielonych poza izbą oraz wizyt pogotowia ratunkowego gromadzona jest w teczce kart informacyjnych pomocy medycznej udzielonej w PID znajdującej się u dyżurnego placówki. Dodatkowo konsultacje są odnotowane w dokumentach ambulatorium. Zgodnie z § 14 ww. załącznika, wyniki badań nieletnich przebywających w izbie powinny być dokumentowane przez lekarza w książce wizyt lekarskich, natomiast w § 33 tego przepisu, książka wizyt lekarskich nie została wyszczególniona jako obowiązkowa.

W odniesieniu do zgłoszonych przez wizytujących uwag w zakresie dokumentowania faktu odmowy przyjęcia nieletniego do izby dziecka należy stwierdzić, że tego rodzaju przypadki są każdorazowo odnotowane w prowadzonej przez dyżurnego książce przebiegu służby oraz w protokole zatrzymania nieletniego. Natomiast w zakresie stosowania środków przymusu bezpośredniego należy zaznaczyć, że warunki i zasady stosowania wobec nieletnich tych środków reguluje Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17.09.1990r. Zgodnie z § 27 załącznika do Decyzji KGP Nr 349, w przypadku użycia takiego środka, policjanci izby sporządzają notatkę służbową oraz odnotowują ten fakt w książce przebiegu służby prowadzonej przez dyżurnego. W Izbie Dziecka Wydziału Prewencji KSP środki przymusu wobec nieletnich stosuje się niezwykle rzadko, co potwierdza prowadzona w tym zakresie dokumentacja.

W ocenie wizytujących wskazane jest rozważenie możliwości korzystania z pomocy psychologa w przypadku nieletnich w traumie. Zadania opiekuńcze w Izbie Dziecka Wydziału Prewencji KSP realizuje 18-osobowy zespół policjantów. Spośród nich 70% ma wykształcenie wyższe pedagogiczne, psychologiczne, socjologiczne. Dwóch policjantów ukończyło kurs treningu zastępowania agresji i posiadają w tym zakresie stopień trenerski. W czasie pobytu w izbie z nieletnimi prowadzona jest praca wychowawcza w formie zajęć kulturalno-oświatowych, gier i zabaw ruchowych, zajęć zbliżonych do lekcyjnych. Celem tych zajęć, poza koniecznością pożytecznego wypełnienia im czasu wolnego, jest wszechstronna obserwacja i poznanie wychowanków. Podczas zajęć grupowych i indywidualnych wychowawcy w razie konieczności udzielają im wsparcia psychologicznego.

Natomiast odnosząc się do wniosku, że należy dbać o sumienne zapoznawanie nieletnich z ich prawami i obowiązkami, a w dokumencie „Prawa i obowiązki nanieść zapis o możliwości wnoszenia przez nieletniego zażalenia na zatrzymanie i pobyt w izbie należy zauważyć, że w myśl § 1 Rozporządzenia MSWiA, podstawą przyjęcia do izby jest protokół zatrzymania nieletniego. Natomiast zgodnie z § 2 art. 40 *ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich*, jednym z obowiązków policjantów dokonujących zatrzymania nieletniego, jest niezwłoczne pouczenie go o przyczynach zatrzymania, prawie do złożenia zażalenia, o którym mowa w art. 38 przywołanej ustawy i innych przysługujących mu prawach, co nieletni potwierdza własnoręcznym podpisem w stosownej rubryce protokołu. Niezależnie od tej procedury, mając na uwadze potrzebę poszanowania praw dziecka oraz jego dobro, niezwłocznie po przyjęciu nieletniego do izby dyżurny przeprowadza z nim rozmowę, podczas której nieletni po raz kolejny zapoznawany jest z prawami i obowiązkami, w tym także o możliwości złożenia zażalenia na czynności naruszające jego prawa. Fakt zapoznania nieletni potwierdza własnoręcznym podpisem na tzw. arkuszu uwag i spostrzeżeń wychowawcy. Ponadto opiekunowie - wychowawcy podczas codziennych zajęć z nieletnimi szczegółowo omawiają prawa i obowiązki nieletnich.

Wprowadzono wnioskowane przez wizytujących zmiany w dokumencie „Prawa i obowiązki nieletniego” poprzez zmodyfikowanie zapisu dotyczącego możliwości korzystania przez nieletnich przebywających w izbie z urządzeń sanitarnych, środków czystości i sprzętu świetlicowego. Ponadto udostępniono zarówno nieletnim, jak i ich rodzicom, adresy pomocowych instytucji w przypadkach problemów rodzinnych, czy np. uzależnień. Dodatkowo wprowadzono i wyeksponowano adresy sędziego nadzorującego izbę, Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Rzecznika Praw Dziecka.

Na podkreślenie zasługuje fakt systematycznego uczestniczenia przez policjantów Izby Dziecka Wydziału Prewencji KSP w szkoleniach z zakresu praw człowieka. Szkolenia przeprowadzane są we własnym zakresie lub do ich prowadzenia są zapraszani prelegenci spoza izby, np. Pełnomocnik Komendanta Stołecznego do Spraw Ochrony Praw Człowieka i Praw Ofiary, przedstawiciele Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka. Izba była wizytowana

przez przedstawicieli delegacji zagranicznych, a przy udziale Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka organizowane były spotkania mające na celu przedstawienie międzynarodowych standardów dotyczących praw osób pozbawionych wolności.

Uprzejmie informuję Pana Rzecznika, że w dniu 13.01.2009r., Komendant Stołeczny polecił podległym mu kierownikom jednostek i komórek organizacyjnych przeprowadzenie kontroli, celem zweryfikowania zarzutów w zakresie:

- praktyki stosowania kajdanek w trakcie przewożenia zatrzymanych nieletnich,
- niewłaściwego traktowania nieletnich w toku prowadzonych z nimi czynności.

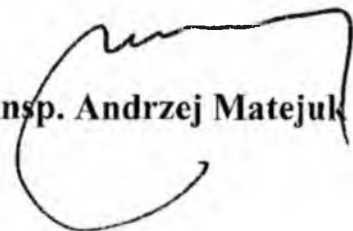
Natomiast Komendantowi Rejonowemu Policji Warszawa V dodatkowo polecił przeprowadzenie czynności wyjaśniających w sprawie zgłoszonych nieprawidłowości w postępowaniu z nieletnimi w Komisariacie Policji Warszawa Żoliborz, ujawnionych podczas wizytacji Izby Dziecka Wydziału Prewencji KSP przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich w dniu 03.12.2008r

Ponadto, *Informacja o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w Policijnej Izbie Dziecka w Warszawie* została przesłana do wszystkich Komendantów Wojewódzkich Policji w poleceniu przeanalizowania zawartych w nim uwag i wniosków pod kątem funkcjonowania izb dziecka w podległych im jednostkach oraz zwróceniem uwagi na ewentualne niewłaściwe traktowanie w toku prowadzonych czynności i praktyki stosowania kajdanek w trakcie przewozu zatrzymanych nieletnich.

Pragnę podkreślić, że działalność Krajowego Mechanizmu Prewencji niewątpliwie wpisuje się jako bardzo ważny element w systemie podnoszenia przez Policję profesjonalnych standardów, a zgłaszane uwagi i wnioski będą zawsze wnikliwie analizowane i podejmowane będą działania zmierzające do wyeliminowania wszelkich nieprawidłowości.

Z poważaniem

gen. insp. Andrzej Matejuk

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**

RPO-603584-VII-1106-08/GR

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Zespół Prawa Karnego
Wykonawczego

Warszawa, 9.02.2009 r.

Pan Dyrektor
Departamentu Wykonania Orzeczeń
i Probacji

Ministerstwo Sprawiedliwości
WARSZAWA

1365000

Uprzejmie dziękuję za odpowiedź z dnia 16 stycznia 2009 r. w sprawie Informacji o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w Policyjnej Izbie Dziecka w Warszawie.

Wynika z niej, że jedyną kwestią budzącą kontrowersje jest sprawa możliwości umieszczania w policyjnych izbach dziecka uciekinierów z placówek resocjalizacyjnych, które funkcjonują w obszarze resortu edukacji. Wydaje się przy tym, że przekazanie Państwa stanowiska, zawartego na str. 2/3 odpowiedzi, do instytucji, której racją istnienia jest obrona praw człowieka i obywatela, z góry zakładało reakcję polemiczną. Zarysowany w tej części odpowiedzi obraz polityki państwa wobec nieletnich musi budzić wątpliwości, a priorytet dla racjonalnego gospodarowania miejscami w izbach - ustąpić przed standardami ochrony praw nieletnich.

Po pierwsze - zanim padnie stwierdzenie, że „utrudnienie, jakim jest brak dopuszczalności w obecnym stanie prawnym umieszczenia wychowanków placówek oświatowych w izbie, częstokroć uniemożliwia wykonywanie środka wychowawczego” należy rozważyć, czy nie istnieją inne środki, umożliwiające realizację celu. Zgodnie z zasadą proporcjonalności środki takie powinny jak najmniej ingerować w prawa jednostki, tymczasem środek w postaci zatrzymania w policyjnej izbie dziecka jest środkiem najbardziej opresyjnym (na marginesie można dodać, że niezbyt precyzyjna redakcja zdania wywołuje także wątpliwości co do zakresu realizowanego celu).

Po drugie - nie można zaakceptować tezy, że: „problemem nie jest kwestia dopuszczalności umieszczenia nieletnich uciekinierów z placówek dla nieletnich w policyjnych izbach, a jedynie zapewnienie odpowiedniego standardu prawnego takiego rozwiązania”. To właśnie kwestia dopuszczalności umieszczenia takiego nieletniego - co do którego nie ma uzasadnionego podejrzenia, że popełnił czyn karalny przy spełnieniu którejś z dodatkowych przesłanek określonych w art. 40 §1 upn - dotyka podstawowych

standardów prawnych. Fundamentalne znaczenie ma to, czy istnieją przesłanki dopuszczające zatrzymanie w policyjnej izbie dziecka uciekinierów z placówek dla nieletnich. Kolejną kwestią jest okres zatrzymania. Standardy konstytucyjne oraz standardy prawa międzynarodowego bardziej szczegółowo i „twardo” określają drugą z tych spraw.

Zgodnie z art. 41 ust. 3 Konstytucji RP: „Każdy zatrzymany powinien być niezwłocznie i w sposób zrozumiały dla niego poinformowany o przyczynach zatrzymania. Powinien on być w ciągu 48 godzin od chwili zatrzymania przekazany do dyspozycji sądu. Zatrzymanego należy zwolnić, jeżeli w ciągu 24 godzin od przekazania do dyspozycji sądu nie zostanie mu doręczony postanowienie sądu o tymczasowym aresztowaniu wraz z przedstawionymi zarzutami”.

Także w myśl art. 37 b) Konwencji o prawach dziecka (Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526 ze zm.); „Państwa-Strony zapewnią, aby żadne dziecko nie zostało pozbawione wolności w sposób bezprawny lub arbitralny. Aresztowanie, zatrzymanie lub uwięzienie dziecka powinno być zgodne z prawem i może być zastosowane jedynie jako środek ostateczny i na możliwie najkrótszy czas”.

Niezależnie od powyższego, nie może być sporu co do tego, że samouwolnienie jest przestępstwem (art. 242 Kk), a popełnienie tego rodzaju czynu karalnego musi wiązać się z wystąpieniem przesłanki „obawy ukrycia się”. Umieszczenie w zakładzie poprawczym nie jest karą w rozumieniu prawa karnego, a charakter pobytu w takim zakładzie określają przepisy upn i wydane na podstawie tej ustawy rozporządzenia wykonawcze Ministra Sprawiedliwości (uchwała z dnia 18 czerwca 1985 r. , VI KZP 8/85). Niemniej jednak zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich są niewątpliwie placówkami zamkniętymi. „Aprobaty” dla umieszczania w policyjnych izbach dziecka uciekinierów z placówek podległych Ministerstwu Sprawiedliwości można zatem szukać w tym, że - w przypadku takiej ucieczki - co do zasady spełnione są przesłanki zatrzymania nieletniego, sformułowane w art. 40§1 upn.

Podobne rozumowanie nie sprawdza się w przypadku młodzieżowych ośrodków wychowawczych oraz socjoterapii. Z placówek otwartych w zasadzie trudno „uciec”(w tym sensie, że „ucieczka”, nawet w przybliżeniu, nie będzie miała charakteru czynu karalnego). Resocjalizacyjne placówki oświatowe nie są placówkami zamkniętymi. Umieszczenie w m.o.w. lub m.o.s. jest środkiem wychowawczym orzekanym postanowieniem sądu; umieszczenie w zakładzie poprawczym - środkiem poprawczym, o którym orzeka sąd w wyroku. Także z innych względów placówki oświatowe nie powinny być określane jako placówki izolacyjne - ich sposób organizacji, funkcjonowania, wreszcie zasady pobytu w nich nieletnich są odmienne, niż w przypadku zakładów i schronisk.

Zwraca też uwagę, że w obecnym stanie prawnym przewidziano możliwość doprowadzenia nieletniego uciekiniera do resocjalizacyjnej placówki oświatowej.

Dyrektor ośrodka obowiązany jest do odebrania zatrzymanego przez Policję nieletniego w ciągu 48 godzin od powiadomienia o zatrzymaniu (§10 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad kierowania przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w m.o.w. oraz m.o.s. - Dz. U. Nr 178, poz.1833). Z informacji Policji wynika, że obowiązek ten rzadko jest realizowany. W systemie oświaty przyjęto natomiast, jak się wydaje, zasadę przeciwdziałania ucieczkom przez umieszczanie nieletniego w ośrodku bardzo odległym od jego środowiska rodzinnego. Nie sprzyja to potrzebom prowadzonego postępowania wykonawczego i narusza prawo nieletniego do kontaktów z rodziną. Niewiele ośrodków prowadzi też efektywną współpracę z nowym wychowankiem w okresie jego adaptacji w placówce. W sytuacji, gdy placówkę i miejsce zamieszkania rodziny nieletniego dziela znaczne odległości, trudno też mówić o jakiegokolwiek pracy z rodziną. W części ośrodków za uprawnione uważa się natomiast stosowanie zakazu wyjazdu na przepustkę do domu (w sytuacji, gdy nie ma przeciwwskazań ze strony sądu) jako kary i takie zapisy widnieją w ich statutach.

Rozliczne zaniedbania względem nieletnich, a także względem standardy w zakresie ochrony ich praw sprawiają, że projekt zatrzymywania nieletniego uciekiniera z młodzieżowego ośrodka wychowawczego lub młodzieżowego ośrodka socjoterapii w policyjnej izbie dziecka musi nasuwać zarzut traktowania nieletnich jako obywateli drugiej kategorii. Przede wszystkim nie jest to środek niezbędny. W takich przypadkach prawo nie powinno uciekać się do detencji, zwłaszcza dopuszczalnej przez okres przekraczający normy konstytucyjne, ale szukać innych, mniej dolegliwych rozwiązań.

Ponieważ w odpowiedzi szeroko odwołują się Państwo do rozwiązań przyjętych w tym zakresie w projekcie ustawy Prawo nieletnich, na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.) uprzejmie proszę o przesłanie szczegółowej informacji o tych rozwiązaniach. Propozycje te nie są w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich znane (na stronie internetowej Ministerstwa widnieje jedynie informacja, że projekt ustawy został w dniu 20 listopada 2008 r. przyjęty przez Komitet Rady Ministrów i dostępne są trzystronicowe założenia do tego projektu). Nie jest także, jak się wydaje, prowadzona szeroka debata nad projektem w środowiskach zainteresowanych problemem, co miało miejsce w przypadku projektów poprzedzających uchwalenie obowiązującej ustawy.

Z poważaniem

DYREKTOR ZESPOŁU
dr. Jacek Zagórski

T. - 31.03.2009 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
 Departament Wykonania Orzeczeń i Probacji
 Al. Ujazdowskie 11
 00-950 WARSZAWA Skr. Pocz. 33
 Centrala tel. 52 12 888

Warszawa, dnia *17 lutego* 2009 r.

BIURO RZECZNIKA
 PRAW OBYWATELSKICH
 WPL. 2009-02-18
 ZAL. NR *1207985*

DWOiP III 073-60/08

J.P. RPO-603584-VII-1106-08/GR

Pan
 dr Janusz Zagórski

RPO-603584, *08*

Dyrektor Zespołu
 Prawa Karnego Wykonawczego
 Biuro Rzecznika
 Praw Obywatelskich

2009-02-20

Szanowny Panie Dyrektorze!

W nawiązaniu do pisma Pana Dyrektora z dnia 9 lutego 2009 roku, związanego z czynnościami przeprowadzonymi z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w Policyjnej Izbie Dziecka w Warszawie, RPO-603584-VII-1106-08/GR, uprzejmie informuję, że problematyka dopuszczalności umieszczania nieletnich uciekinierów z młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii w policyjnej izbie dziecka była poruszana na posiedzeniu Międzyresortowego Zespołu do Spraw Poprawy Skuteczności Wykonania Orzeczeń Sądowych w dniu 26 maja 2009 roku. W posiedzeniu tym brał udział przedstawiciel Rzecznika Praw Obywatelskich, który nie formułując kategorycznych sądów w tej materii, sygnalizował, że dopuszczalność zmiany art. 40 upn w omawianym kierunku będzie poddana ocenie przez Rzecznika. Z treści pisma z dnia 9 lutego 2009 roku wynika, że Rzecznik Praw Obywatelskich krytycznie odnosi się do dopuszczalności umieszczania w policyjnej izbie dziecka nieletnich, którzy samowolnie opuścili młodzieżowy ośrodek wychowawczy i młodzieżowy ośrodek socjoterapii.

731.02 *nie wst o po*

Uprzejmie informuję, że Zespół zostanie zaznajomiony z tym poglądem i argumentacją zawartą w piśmie z dnia 9 lutego 2009 roku na najbliższym posiedzeniu po uzupełnieniu składu Zespołu.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że prace nad nowym *Prawem nieletnich* są prowadzone przez Departament Legislacyjno-Prawny Ministerstwa Sprawiedliwości, do którego przekazano prośbę Pana Dyrektora o udzielenie szczegółowej informacji o pracach nad projektem oraz o rozwiązaniach w nim przyjętych.

z gwarantami

ZASTĘPCA DYREKTORA DEPARTAMENTU
Wykonania Orzeczeń i Probacji

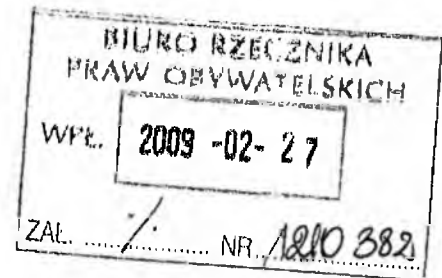
[Signature]
Sławomir Pałka
sędzia

Reprezentacja z dn. 19.02.2008

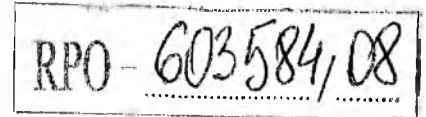
Warszawa, dnia 26 lutego 2009 r.

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo Sprawiedliwości
D E P A R T A M E N T
L E G I S L A C Y J N O - P R A W N Y

DL-P-I-0760-3/09

dot. RPO-603584-VI-1106-08/GR

Pan

dr Janusz Zagórski

Dyrektor Zespołu

2009-03-03

Prawa Karnego Wykonawczego

Biuro

Rzecznika Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Dyrektorze

Odpowiadając na pismo z dnia 9 lutego 2009 r. nr RPO-603584-VI-1106-08/GR, skierowane do Departamentu Wykonania Orzeczeń i Probacji Ministerstwa Sprawiedliwości, w zakresie dotyczącym *projektu ustawy Prawo nieletnich*, w nawiązaniu do pisma tego Departamentu, nr DWOiP III 073-60/08 z dnia 16 stycznia 2009 r., uprzejmie informuję, co następuje.

Projekt ustawy - Prawo nieletnich znajduje się na etapie prowadzonych w Ministerstwie Sprawiedliwości prac, mających na celu końcowe uzgodnienie jego brzmienia. Z tego względu nie jest jeszcze dostępny na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości i nie został dotychczas skierowany do konsultacji społecznych.

Udostępniony publicznie został natomiast *projekt założeń do ustawy - Prawo nieletnich*, na który powołuje się Pan Dyrektor w powołanym na wstępie piśmie.

termin: 30.04.2009 *J. Nowakowski*

W momencie skierowania *projektu ustawy - Prawo nieletnich* do uzgodnień międzyresortowych, zgodnie z obowiązkiem wynikającym z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. nr 169, poz. 1414) jego treść zostanie udostępniona w Biuletynie Informacji Publicznej.

z poważaniem

ZASTĘPCA DYREKTORA
Departamentu
Legislacyjno-Prawnego

Grażyna Staneck
prokurator